

ОСОБЛИВОСТІ МЕНТАЛЬНОГО СПРИЙНЯТТЯ ЗАМОЖНИМ СЕЛЯНСТВОМ УКРАЇНИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ НА СЕЛІ В 20-30-ТІ РОКИ ХХ СТ.

"Народ скаже – як зав"яже". Це народне прислів'я переконливо свідчить, що в усі часи своєї історії український народ, не дивлячись на драматичний, а інколи і просто трагічний перебіг життя, не загубив пригаданні йому гумор, іронію, влучний сарказм. Одним із складних і неоднозначних періодів сучасної української історії стали 20-30 рр. Пробливім драматизмом було позначене життя українського села. Саме тоді найбільшою мірою відчувало на собі антигуманну сутність тогочасної соціально-економічної політики радянського керівництва щодо селянства. На межі 20-30-х рр. найголовнішим завданням ЦК КП(б) України на селі стало успішне здійснення земельної політики. Суть її полягала в здійсненні суцільної колективізації одноосібного господарства.

Одноосібники, або як їх іще називала існуюча система "заможники", "капіталісти в землеробстві", "індуси", відразу відчули на собі суть накладені в резолюції III з'їзду КП(б)У політики на селі [1, 45]. Незважаючи на те, що в період нової економічної політики заможні селяни були майже повноправними господарями на власній землі, вільно займались вирощуванням і збутом продукції, вільно розпоряджались отриманим прибутком, вже на підступах до суцільної колективізації їх становище різко погіршилось. З початком згорання непу і форсуванням колективізації більшовницька партія поставила собі за мету знищити існуючий на той час на селі прошарок заможників. Розпочався сумнозвісний процес "розкуркулення", гарячкова насильницька колективізація. Не спроможні відкрито протидіяти офіційній антинародній політиці селяни вдалися до слова. Уетна народна творчість породила таку могутню хвилю мору, з якою марно було змагатися більшовикам:

"Косіорів та Рикових	Нехай там, де куркулі
На Соловки відправить,	Дрова порубають." [2, 63].

Заможні селяни чинили супротив насильницькому створенню колгоспів і в надзвичайно несприятливих умовах по-господарському вели власне господарство:

"Індуси – пасуть гуси,	Індуси їдять гуси,
А созівці – бугая,	А созівці – журавля" [3, 54].

Період розкуркулення з особливо гірким реалізмом відображений в народному фольклорі:

"Хотіли статъ казями	Як залишимось живими,
При совітській владі,	То будемо раді" [4, 7].

Наслідком радянського "виховання" стало те, що діти почали по-новому колядувати біля будинків заможників:

"Коляд, коляд, колядниця,	А у нас сухарі –
У вас з медом паляниця,	Стережіться, куркулі." [4, 8].

Серйозне ставлення до праці на землі викликало в "розкуркулених" заможних селян глибоке розчарування станом справ перших созів-колгоспів:

“Був господарем при непі,
А у созі, як в халепі:
Хто як хоче поганяє,
Бо за дурня тебе має.” [4, 8-9].

Працелюбний український народ, народ з прадавньою землеробською традицією був залишений без землі. Народ про це влучно висловився:

“Власної землі не мати – по світу блукати;
Селянин без землі – як пес без господаря;
Селянин без землі – як птах без крил;
Гуртове – чортове” [4, 22].

1927 рік став першим роком гарячкового наступу на заможного селянина, “куркуля”. В цей і подальші роки фіксуються масові свідомі фальшування економічного стану заможних господарств “куркулів”, які підлягали експропріації. Трагізм тих років відбився в народно-фольклорній пам’яті:

“Мати в СОЗі,
Батько в СОЗі,
Діти плачуть по дорозі.
Нема хліба, нема сала,
Тільки кіно та вистава.” [5, 242].
“Тато в созі, мати в созі,
У нас хата стоїть з лоззя,
А на хаті один куль –
А всі кричать, що куркуль” [6, 52].

На поч. 30-х рр. прошарок українського заможного селянства практично було зліквідоване. Подальша історія українського села добре відома: гарячкова організація колгоспів, малопродуктивна колективна праця, примарна колективна власність, колективна безвідповідальність та інші “цінності” кріпацького життя колективізованого українського селянства. Загнані в колгоспи, змушені до безгосподарності та пам’ятаючи про ефективну і радісну працю на власній землі селяни, в переважній більшості, не підтримали новий, колгоспно-кріпацький спосіб життя:

“О люди, люди – небораки,
Нащо здалися Вам колгоспи,
Ви ж таки люди, а не собаки” [7, 28].

Так народне влучне слово характеризувало діяльність колективних господарств.

ЛІТЕРАТУРА

1. Комуністична партія України в резолюціях і рішеннях з’їздів, конференцій і пленумів ЦК. - . т. 1 - К., 1976.
2. Центральний державний архів громадських об’єднань України (далі – ЦДАГО України). – Ф. 1, оп. 20, спр 3107.
3. Записи народної поетичної творчості про насильницьку колективізацію та штучний голод 1933 року. Вступне слово Пахаренка Василя. // Народна творчість та етнографія. - №6. – 1991.
4. Дожилося Україна...: Нар. творчість часів голодомору і колективізації на Україні. – К., 1993.
5. 33-й: голод: Народна книга – Меморіал / Підгот. Л. Коваленко, В. Маняком. – К., 1991.
6. Записи народної поетичної творчості про насильницьку колективізацію та штучний голод 1933 року. Вступне слово Пахаренка Василя // Народна творчість та етнографія. - №6. – 1991.
7. ЦДАГО України. – Ф. 1, оп. 20 спр. 3105.